

איפור קבוע לאחר טיפולים כימותרפיים - שו"ת

הרב גבריאל טולדאנו
הרב מרדכי הלפרין

שאלה שהגיעה לפרוייקט השו"ת הבינלאומי של מכון שלזינגר לרפואה והלכה:¹
ברצוני לשאול האם מותר לעשות איפור קבוע? מחיפוש באתרים העונים על שאלות הלכתיות הבנתי שהדבר אסור באופן עקרוני אבל רציתי לברר זאת אישית. הסיבה שבגללה אני רוצה לעשות איפור קבוע היא שכמעט ואין לי גבות. זה מצב שגורם לי צער ותסכול רב כשאני מסתכלת במראה. מלבד זאת, בחגים, איפור שאני שמה בערב החג לא מחזיק לכל ימי החג.
האם מותר לי לעשות איפור קבוע כדי להקל על עצמי מבחינה נפשית?

תשובת הרב הלפרין

א. ככלל אסור לעשות איפור קבוע הנעשה בטכניקה הדומה לטכניקת כתובת קעקע. אמנם הפוסקים דנים על איפור כזה במצבים מיוחדים של שיקום אחרי טיפולים כירורגים למחלות ממאירות. אך לצורך קוסמטי בלבד אין להתיר.
ב. יש מחלוקת קדומה אם איפור כזה כרוך באיסור תורה או רק באיסור דרבנן. גם לדעות שמדובר באיסור דרבנן, למעשה כל איסור דרבנן כולל בתוכו איסור תורה של "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך", כמבואר ברמב"ם בהקדמתו לספר המצוות.
ג. ראו: הרב ברוך שרגא, "איפור וכתובת קעקע" (תחומין יח (תשנ"ח), עמ' 110-114).

ד. אמנם הגר"א עזרא בצרי (תחומין י, עמ' 282) מתיר לקעקע גבות במקום שהאשה סובלת מחוסר גבות. כמו כן: הרב חיים אמסלם כתב תשובה הלכתית מפורטת בנושא, ובה הוא נוטה להקל יותר מהאמור למעלה.

1. על הפרוייקט ראה: מ' הלפרין, 'פרוייקט השו"ת הבינלאומי לרפואה והלכה (IRP) וכללי התייחסות לשואל לא מוכר', **אסיא** סט-ע (תשס"ב) עמ' 59-64.

ה. כמו כן מובא להלן דיון הלכתי מפורט שנכתב על ידי הרב גבריאל טולדאנו שליט"א, שאף הוא נוטה להקל כשיש בכך צורך אמיתי.

ו. וכן התיר הגר"ע יוסף בספרו טהרת הבית (חלק ג' עמ' לג-לד), שם מתיר לכתחילה באיפור קבוע במקום כבוד הבריות, וחזר בו במפורש ממה שהורה לאסור לרב ברוך שרגא (פסקה ג' לעיל). הובאו דבריו בנשמת אברהם (מהדורה חדשה כרך ב', יו"ד סי' ק"פ ס"ק א-3; ולהלן עמ' 399).

ז. לכן, אם המצב הקיים גורם לך עגמת נפש ממשית את רשאיית לצייר גבות עיניים באיפור קבוע.

תשובת הרב טולדאנו

השאלות לדיון:

- א. איסור קיעקוע הוא דווקא בכתב שאינו נמחק לעולם
- ב. האם צריך גם שישרוט מתחת לעור וגם שיכתוב?
- ג. קיעקוע זה רק בכתובת אותיות או אפילו ברושם?
- ד. אם תכלית הפעולה לא לשם קיעקוע

התשובות:

א. רש"י בפרשת קדושים כתב וזה לשונו "וכתובת קעקע – שכתב המחוקק ושקוע שאינו נמחק לעולם" משמע שכל האיסור של כתובת קעקע זה דווקא כתב המתקיים לעולם. וכן כתב ספר החינוך מצוה רנ"ג שהאיסור של כתובת קעקע (להלן, כתובת קעקע = כ"ק) הוא דווקא בכתב שאינו נמחק לעולם, מבואר שכל איסור כ"ק הוא דווקא בכתב שאינו נמחק לעולם. באיפור קבוע הרי האיפור לא קיים לעולם אלא נמחק לאחר זמן ואין זה אלא ככתב שנמחק ואין בזה איסור דאורייתא של כתובת קעקע.

ב. אלא שיש לדון שלכאורה יש מקום לאסור מדרבנן דהרי במשנה במכות דף כ"א ע"א תנן "כתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע" ופירושו שלאיסור כ"ק צריך שיחקוק וישרוט בעור ויגיע עד הבשר וגם וימלא בדיו.

ואם רק שרט בעור ולא מילא בדיו נחלקו בזה האחרונים: דעת הב"ש באבה"ע סי' קכ"ד שיש בזה איסור איסור דרבנן וכן פסק בספר דינא דחיי לבעל כנסת הגדולה, אלא שלדעת הרא"ש שפוסק כר"ש שאינו חייב אלא דוקא אם כותב שם של ע"ז ודאי שכתב ולא קעקע אין איסור אפילו מדרבנן.

ולפי"ז בנידון דידן שהכתב לא מתקיים לעולם ואין איסור תורה על כל פנים יהיה אסור מדרבנן לפי דעת הפוסקים שגם בחקק ולא כתב בדיו יש איסור מדרבנן.

ג. אבל מצינו בכמה ראשונים שכתבו שאין חייב עד שישרוט כעין אותיות ובחינוך כתב דאפילו על אות אחת חייב אבל על רושם בעלמא כגון באיפור אין בזה איסור כלל, אבל מהרמב"ם ועוד ראשונים משמע שחייבים בכ"ק גם על רושם בעלמא או על צורה שכתב שישרוט על בשרו וימלא מקום השריטה דיו ולא הזכיר שצריך לכתוב אותיות ונמצא לדעת הרמב"ם שיש איסור לעשות איפור קבוע מדרבנן².

ד. אמנם לכאורה היה מקום להתיר משום אינו מתכוון וכדמצינו בתוספתא דמכות פ"ג וכן נפסק להלכה בשו"ע יו"ד סי' ק"פ ס"ד הרושם על עבדו שלא יברח פטור ובבאור הדבר שעיקר הטעם שתורה אסרה כתובת קעקע זה דוקא היכא שכוונתו לכתובה אבל כאן שאין כוונתו לכתובה אלא שלא יברח אין בזה איסור דהיינו התורה לא אסרה את עצם הפעולה: התורה אסרה את התכלית שזה הכוונה לכתובת הקיעקוע, אבל כאן שהתכלית שלא יברח, מותר³. ולפי זה בענייננו כיון שכאן אין הכוונה לקעקע אלא לשם נוי ויפוי ודאי שמוותר. ולאחר העיון נראה לומר שגם קיעקוע לשם יופי יש בו סוף כל סוף כוונת קיעקוע וכלול באיסור קיעקוע.

אלא שיש לצרף דעת החתם סופר חידוש חת"ס גיטין כ' ע"ב שכתב שאם חקק לבד ולא מילא בצבע [כמו בנידוננו שהצבע נמחק לאחר זמן] מותר אפי' לכתחילה אם עושה בעבדו שלא יברח, לכן בנידון דידן נראה להקל בשופי דאין כאן כוונה לקיעקוע ואין חשש של מראית העין וכן הכתיבה היא לא עולמית.

מסקנתנו היא שאיפור קבוע הנעשה ע"י החדרת מחט וחומרי איפור אל מתחת לשכבת העור מותרת ובפרט שזה נעשה אחרי טיפולים כימותרפיים למחלות ממאירות כדי שלא תתבייש.

והאיפור מונע ממנה צער גדול ועגמת נפש, וגדול כבוד הבריות.

מקור: אסיא תפ-תפ, עמ' 39-41, 2010

2. וכתב לי הגר"א נבנצל שלדעתו גם הרמב"ם סובר שבקיעקוע צריך כתיבה, וממילא במקום שלא מתכוון לתוכן כגון בקיעקוע לצורך קוסמטי בודאי מותר מצד אינו מתכוין.

3. ראה מש"כ דר' יעקב רבינזון: הרס רירית הרחם – האם יש בה איסור סירוס, לעיל עמ' 198-204, ומש"כ הרב מרדכי הלפרין: כוונה להשחתת רירית הרחם הינה כוונת סירוס – דבר שאינו מתכוין במעשה אחד עם שתי תכליות, לעיל עמ' 205-212. -- העורך.